

„V SVOJIH DELIH ŽIVEL BODEŠ VEČNO“

Janez XXIII.-papež miru, prijatelj manjšin in Slovanov

Vesoljni cerkveni zbor Vatikan II. - Okrožnici „Mater et magistra“ ter „Pacem in terris“ - Apostolsko pismo „Magnifici eventus“ o sv. Cirilu in Metodu

»Beseda pontifex (papež) prihaja od pons (most). Bodi torej most med dobrimi in ostalimi, da bo slednje privedel k dobremu in prve k še večjim krepostim. Bodi most med družbenimi sloji, da bodo odnosi med njimi temeljili na tesnejši in širši pravičnosti ter na bolj cvetoči ljubezni. Bodi most med državami, most tudi do tistih, ki katoliško vero zavračajo in jo pobijajo, ter naj jih pripelje do odkritosrčnega miru, ki je pravi vir napredka in blaginje.«

Tako je govoril kardinalom msgr. Bacci, tajnik za breve (papeške listine), pred izvolitvijo Angela Giuseppa Roncallija za papeža Janeza XXIII. 28. oktobra 1958. In vatikanski list »L'Osservatore Romano« je ob smrti 3. junija 1963. spomnil, kako je veliki pokojnik obširno izpolnil to voščilo.

Čista doktrina in nove metode

Kmečki sin na prestolu sv. Petra je bil silen zidar, ki je skozi svet razpel most ljubezni... »Katera je najvišja zapoved?« je vprašal doktor farizej Kristusa. In Gospod mu je odgovoril: »Ljubi svojega Boga z vsem srcem, z vso dušo, z vsem mišljenjem! Druga zapoved pa je tej enaka: ljubi svojega bližnjega kot samega sebe!« Na ta način — pripominja turinski dnevnik »La Stampa« — je Janez XXIII. v sodobnem svetu priboril katoliški Cerkvi ugled, kakršnega še ni imela skozi stoletja.

»Ne zanima me — je dejal Roncalli še kot beneški patriarh — kaj govorijo o meni. Želim biti vedno dober, dober z vsemi. Če je treba povedati resnico in vso resnico, ne razumem, zakaj bi jo morali spremljati s strelami in puščicami s Sinaja, ne pa z mirom in vedrostjo Jezusa Kristusa na jezeru in na gori.«

Pravijo, da je imel Janez XXIII. »moderne prijem«, ki so bili srečno zlitje kmečke korenike ter intelektualne rafiniranosti francoske duhovščine. Vsekakor je znal dvoje: ohraniti čisto doktrino ter uvesti nove metode, ki so potrebne v 20. stoletju, stoletju tehnične revolucije, atoma in vesolja. »Da bi pomagal kristjanom onstran železne zaves — je izjavil Münchenski nadškof kardinal Doepfner — je začel pogajanja celo s sovražniki krščanstva. Pokojniku so bila bolj pri srcu človečanska čustva kot pa formalnosti.« Janez XXIII. je ločil doktrinarne zablode in blodeče ter je vedno imel pred očmi blaginjo človeka, človeštva. S tega zornega kota je v okrožnici »Pacem in terris« predlagal konkretne sestanke med nasprotniki za sožitje v resnici...

Vesoljni cerkveni zbor Vatikan II.

Povsem logično je zaradi tega, da je glede »Pacem in terris« — to je miru na Zemlji — nastala polemika med Radiom Vatikan in sovjetsko ideološko revijo »Za Rubežom« (Za mejo). Revija je brez ovinkov poudarila, da kljub vsej pozitivnosti papeške okrožnice ni možen kompromis med krščanstvom in komunizmom, ker je zadnji cilj komunizma — svetovna revolucija. Vatikanska postaja je pritrdila, da ni možen kompromis, ker je smoter krščanstva — blaginja človeka, ki je otrok božji. Krščanstvo ima zaupanje v človeka, ki v vsakem primeru — kot pravi »Pacem in terris« — ohrani dostojanstvo osebe.

»Dobri papež«, tako je ljudstvo rado preprosto in s tembolj odprtim srcem klicalo Janeza XXIII. Cerkev — je odgovarjal kmečki sin iz Bergama — je predvsem Cerkev revežev ter je v vsaki deželi doma. »Pojdite in učite vse narode!« je ponavljal za Kristusom ter so mu zaradi njegove dušnopastirske gorečnosti nadeli naziv »župnik sveta«.

In ta župnik sveta je sklical vesoljni cerkveni zbor, da je zbral okrog sebe na veliki posvet o problematiki modernega sveta okrog 2.700 kardinalov, škofov in teo-

logov vseh celin in vseh ras ter celo ločenih bratov. 25. januarja 1959. je kardinalom oznanil program svojega papeževanja (Rimska sinoda, vesoljni cerkveni zbor, preosnova Zakonika kánonskega prava) ter se je pred zborom podal na priprošnje romanje v Loreto in Assisi.

Videti je, da ima novi vesoljni cerkveni zbor predvsem dva cilja: poživiti dušnopastirstvo Cerkve (tudi za zedinjenje vseh kristjanov) ter ob decentralizaciji okrepiti škofovske konference. Od Vatikana I., ki je bil 20. vesoljni cerkveni zbor, je minilo 93 let. Človeštvo je od tedaj po eni strani doseglo velik tehnični in civilizacijski napredek, a po drugi strani je doživelo globoke moralne pretese in nepopisne žalosti. Razvoj družbe v teh dveh nasprotujočih si smereh je značilen tudi za današnji čas. Zaradi tega — je zapisal Janez XXIII. v okrožnici »Ad Petri Cathedram« — je naloga cerkvenega zbora, da poskrbi za okrepitev katoliške vere, za moralno obnovo krščanskih narodov ter za prilagoditev cerkvene discipline potrebam našega časa. Cerkev — je dejal kanadski kardinal Leger — čuti potrebo, da živi v skladu z ritmom sodobnega sveta, da ta svet razume ter da išče vedno nove oblike za učinkovito širjenje evangelija.

In paragvajski škof Argaña, ki je bil pred posvetitvijo v duhovnika pilot potniških letal, je izjavil: »Cerkev se dandanes javlja v vsej svoji vesoljnosti, kot še nikoli v zgodovini. Objema tako nerazvite dežele kot najmodernejšie države ter se širi po vseh celinah. Spaja in pokristjanjuje nasprotujoče si kulture, njeni člani postajajo pripadniki vseh narodnosti in vseh ras. Njena naloga je, da pokristjani vse človeštvo. Za ta namen — je dodal Argaña — pa je treba preosnovati ustroj Cerkve, da bo njeno delo agilnejše, lažje in hitrejše. Jasneje in z večjo radodarnostjo je treba začrtati pristojnosti posameznih škofov ter zlasti odmeriti večji delokrog in odgovornosti državnim in regionalnim škofovskim konferencam.«

Predlogi vesoljnemu cerkvenemu zboru

Prvo zasedanje Vatikana II. je trajalo od 11. oktobra do 8. decembra 1962. Na začetno svečanost je poslalo uradne zastopnike 85 držav. Drugo zasedanje so pr-

(Nadaljevanje na 2. strani)

Janez XXIII. - papež miru, prijatelj manjšin in Slovanov

(Nadaljevanje s 1. strani)

votno napovedali za 8. september 1963, a bo o nadaljevanju odločil novi papež, katerega bodo izbrali v bližnjem konklavu.

Prve mesece letos so zasedale razne komisije. Že osrednji pripravljalni komisiji — kot piše msgr. Jakob Ukmar v »Kratki zgodovini vesoljnih cerkvenih zborov« — je bilo poslanih več konkretnih predlogov. Tako eden izmed njih izraža željo, naj Cerkev zavzame jasno stališče proti nacionalizmu ter naj poda krščanska načela v zaščito narodnih manjšin. Drugi predlog priporoča, naj postane osrednja uprava katoliške Cerkve v resnici mednarodna in nadnarodna. Po tretjem predlogu naj bi pregledali poglavja moralne teologije in filozofije o vojni, ki je nemoralna in nečloveška, boj oboroženih proti neoboroženim. Neki nadaljnji predlog želi, naj bi po zgledu izbire papeža uredili volitve novih škofov. Cerkveni možje naj bi v konklavu brez vtikanja svetnih oblasti izbrali bodočega škofa, katerega bi papež potrdil.

Janez XXIII. je na vse načine spodbujal svobodo razpravljanja na plenarnih skupščinah ter v 17 komisijah zbora. Menjal je razne pravilnike, da je olajšal delo. Do izraza so prišli različni pogledi na problematiko sodobnega sveta, ki je globoko razklan ter je zaradi tega reševanje njegovih težav kaj zapleteno. Različnost pogledov pa je nudila le novo priložnost za potrditev čistosti nauka ter medsebojnega spoštovanja. Član Francoske akademije Jean Guittou je izjavil listu »La Croix«: »Na cerkvenem zboru slišim dva glasova: glas zbornih Očetov, ki imajo globoko zakoreninjeno skrb, da ščitijo vero v njeni celovitosti. In glas Očetov, ki se v isti skrbi trudijo za oznanjevanje resnice v vsej njeni čistosti, toda v jeziku, ki je sprejemljiv in zaželen od današnjih ljudi. Prva težnja je v mojih očeh navpična os Kristusovega križa, os enotnosti, celovitosti, resnice. Druga težnja je vodoravna os križa, os odprtja, vesoljnosti, dinamizma. Zvesti moramo biti obema osema, ki se križata v višini srca...«

„Mater et magistra“ - mati in učiteljica

Cerkev in njeno učiteljsko poslanstvo — je ob smrti Janeza XXIII. zapisal »L'Osservatore Romano« — temeljita na nespremenljivem duhovnem imetju. Pač pa se menjava aplikacija načel, ko socialna, gospodarska in politična stvarnost spreminjajo naravo in lice. Pri tem nastopajo trenutki, ko v posebnih življenjskih primerih — brez luči vodnika — nismo sposobni, da damo svoj odgovor z besedami in krščanskimi deli.

In Vodnik je kot luč za socialno vprašanje objavil »Mater et magistra« (izdaja 15. maja 1961, objava 15. julija 1961) ter za svetovni mir »Pacem in terris« (11. aprila 1963, na veliki četrtek).

Socialna okrožnica »Mater et magistra« je razdeljena na 4. dele: 1. Nauk okrožnice »Rerum novarum«, razvoj v učiteljstvu Pija XI. in Pija XII. 2. Pojasnila in dopol-

nila nauka Leonove okrožnice (zasebna lastnina, delavske plače). 3. Novi problemi socialnega vprašanja (kmetijstvo, zaostale dežele). 4. Obnova družbenega življenja v resnici, pravici in ljubezni.

Okrožnico smo podrobno obravnavali v »Novem listu« dne 20. julija 1961. Ponovno naj spomnimo le, kako je Janez XXIII. v luči sodobnosti spopolnil nauk o zasebni lastnini ter o udeležbi delavcev pri upravi in dobičku podjetij. Za kmetijstvo je na stvarnih osnovah ekonomike priporočil nove proizvodilne tehnike, izbiro kultur ter obratni ustroj, ki odgovarja celotnemu gospodarskemu razvoju. Oblasti morajo podpirati kmetijstvo z nizkoobrestnimi posojili, z olajšanjem davkov ter z vsemi drugimi primernimi sredstvi za rešitev kmetov iz položaja, ki je slabši od življenjskih razmer delavcev v industriji ter pri servisih. Končno industrializirane države ne smejo zlorabljati gospodarskih podpor za ostalim deželam za politični pritisk, ker bi to privedlo do nove oblike kolonializma.

„Pacem in terris“ - mir na zemlji

Janez XXIII. je najpogosteje ponavljal dve programski gesli: »koncil« in »mir«. Okrožnica »Pacem in terris« je razdeljena na pet delov: 1. Red v odnosih med človeškimi bitji v sožitju. 2. Red odnosov med ljudmi in javnimi oblastmi v notranjosti posameznih političnih skupnosti. 3. Odnosi med raznimi političnimi skupnostmi. 4. Odnosi ljudi in političnih skupnosti s svetovno skupnostjo. 5. Katoličani za gradnjo miru v svetu.

To je prva okrožnica v zgodovini Cerkve, v kateri se papež obrača ne samo na škofove, duhovnike in katoliške vernike, marveč na vse ljudi dobre volje. Govori torej vsem, ki verujejo v naravne vrednote, katere so v sleherniku pečat Stvarnika. Anima humana naturaliter christiana (človek je že po naravi kristjan)! Ta naravna vez druži ljudi vseh ras, vseh jezikov, vseh ver. Sveti Oče spodbuja ljudi, naj se zavedo ali ponovno zavedo teh vrednot, naj jih aktualizirajo v sebi in v družbi, naj jih uveljavijo v državah, katerim pripadajo. Pogoji za ustvaritev tega zaželenega reda in miru je svoboda. Smisel javne oblasti ni zatiranje človekove osebe, marveč podpiranje njenega razvoja. Zaradi tega mora oblast ne samo priznati naravne pravice in dolžnosti, ampak tudi jamčiti njihovo izvajanje. Iz tega se vidi, kako se je Janez XXIII. z vso dušo trudil za svetovni mir, a ni niti za las popustil političnim režimom, ki zatirajo svobodo.

Kako konkretne so njegove okrožnice, kaže na primer poglavje proti svetovnemu oboroževanju. Obžalujemo — pravi pokojni Sveti Oče — da si gospodarsko najbolj razvite države ustvarjajo orjaško oborožitev. Za ta namen izdajajo zelo velik odstotek duhovnih energij in gospodarskih sredstev. Državljanji morajo zaradi tega prenašati težke žrtve. In zaostale dežele so oropane sodelovanja, katero potrebujejo za gospodarski razvoj in socialni napredek. Pravičnost, modrost in človečnost zahtevajo ustavitev oboroževalne tekme. Že sa-

mo nadaljevanje atomskih poskusov za vojne namene ima lahko usodne posledice za življenje na Zemlji. Istočasno in vzajemno je treba zmanjšati oborožitev, prepovedati je treba atomsko orožje ter uresničiti svetovno razorožitev pod učinkovitim nadzorstvom. Ustavitev oboroževalne tekme pa ne bo možna brez integralne razorožitve, kar pomeni, da je treba odpraviti tudi vojno psihozo ter zamenjati načelo oboroženega ravnotežja s pravim mirom, katerega lahko zgradimo le na medsebojnem zaupanju.

Nič ni izgubljeno z mirom. Vse je lahko izgubljeno z vojno.

In narodne manjšine? Od 19. stoletja dalje — pravi Janez XXIII. — gre zgodovinski razvoj v smeri izenačevanja političnih skupnosti z narodnostnimi. Toda zaradi raznih vzrokov zemljepisne meje ne morejo vedno sovpadati z narodnostnimi. Tako nastajajo narodne manjšine in z njimi združena zamotana vprašanja.

Kar najbolj jasno je treba poudariti, da je vsak ukrep za zatiranje in zadušitev življenja manjšin huda kršitev pravičnosti; to pomeni, kadar hočejo manjšino uničiti. Pač pa ustreza zahtevam pravičnosti, da javne oblasti pomagajo človeškemu razvoju manjšin z učinkovitimi ukrepi v korist njihovega jezika, njihove kulture, njihovih običajev, njihovih gospodarskih sredstev in pobud.

Po drugi strani naj skušajo biti manjšine most med raznimi kulturami, civilizacijami in narodi.

„Magnifici eventus“ o sv. Cirilu in Metodu

Slovenci smo večkrat omenjeni v apostolskem pismu, katero je Janez XXIII. 11. maja 1963 poslal slovanskim škofom za 11. stoletnico prihoda svetih bratov Cirila in Metoda v Veliko Moravsko ter na splošno med Slované. Globoko priznanje je izrečeno mariborskemu škofu in narodnemu buditelju Martinu Slomšku.

Takoj v začetku pisma papež izreka zadovoljstvo, da je »veličastni dogodek« (obletnica prihoda slovanskih bratov h kralju Rastislavu) značilno sovpadel z vesoljnim cerkvenim zborom. S poudarkom navaja molitev sv. Cirila za rast Cerkve ter za edinost vseh ljudi. Pri tem spominja na svojo vročo željo, da bi se ponovno združili s Sveti Stolico vzhodni kristjani, katerih odposlanci so navzoči na vesoljnem cerkvenem zboru.

Sveta brata Ciril in Metod — nadaljuje apostolsko pismo — sta bila globoko zvesta Sveti Stolici ter sta papeža Hadrijan II. in Janez VIII. kljub ugovorom nemških škofov odobrila opravljanje verskih obredov v staroslovanskem jeziku. Tako sta prinesla krščansko vero in kulturni napredek slovanskim narodom, v katerih so se pod vplivom evangelija razvili srečni naravni darovi, ki so jim v čast: živo zanimanje za stvari božje, plemeniti značaj, vsestranska nadarjenost, nagnjenost k vljudnosti, bogata sposobnost za umetnost, širokosrčna gostoljubnost ter druge odlične vrline, ki upravičujejo glede njih kar največja upanja...

(Konec na 3. strani)

Kriza italijanske vlade

Poslanec Moro, kateremu je bila poverjena naloga za sestavo nove vlade, je zaradi papeževe smrti začasno prekinil razgovore s predstavniki zavezniških strank. Pogajanja se bodo nadaljevala konec tega tedna in se verjetno zaključila drugi teden.

Te dni se je sestalo vodstvo socialistične stranke, kateremu je poslanec Nenni poročal o poteku pogajanj s predstavniki vladnih strank. Po seji je izšlo uradno poročilo, iz katerega izhaja, da na pogajanjih še niso premagali vseh težav, kar pomeni, da se zavezniške stranke še niso sporazumele o vseh, predvsem pa o glavnih točkah programa bodoče vlade.

Boj proti lakoti

V torek se je zbralo v Washingtonu 1000 odposlancev na zborovanje FAO, mednarodne organizacije za proučevanje o prehrani človeštva. Zborovanje bo trajalo 15 dni. Osrednje točke razprav so proučevanje o stanju prehrane po različnih delih sveta. Ugotovili so, da imata dve tretjini, skoraj 2 milijardi ljudi, premalo hrane. Druga točka je, kako odpomoči tolikšni lakoti na svetu.

Ameriški predsednik Kennedy je na zborovanju govoril, da je boj proti lakoti, najbolj plemenita vojna človeštva, kajti ona gradi, ne pa ruši.

Predsednik Indijske republike Radhakrishnan pa je na kongresu izjavil, da se ne more ohraniti mir na svetu, dokler bo toliko milijonov ljudi brez zadostne prehrane. Ta resnica je menda za vse dovolj jasna.

O JUŽNI TIROLSKI

Po vzburljivih vesteh o napetem ozračju na Južnem Tirolskem in o novih najdbah zalog orožja, prihajajo iz diplomatskih krogov bolj pomirljive izjave.

Avstrijski zunanji minister Kreisky je francoskemu dnevniku »Le Monde« izjavil, da upa na skorajšnje nove razgovore med Avstrijo in Italijo glede nemške manjšine na Južnem Tirolskem. Poudaril je, da se kaže dobra volja italijanske države že v delovanju mešane komisije »devetnajstotice«, v kateri sede vladni zastopniki in odposlanci nemške etnične skupine. »Vprašanje Južne Tirolske se mora rešiti med manjšino in vlado«, je zatrdil. Avstrija, ki ima po Gruber-De Gasperijevem dogovoru pravico nadzorovati to manjšinsko vprašanje, teži le za tem, da bi Nemci na Južnem Tirolskem dobili vsaj take samoupravne pravice, kot so jih deležni Francozi v dolini Aoste.

Papež miru

(Nadaljevanje z 2. strani)

82-letni »župnik sveta« nas je zapustil. Za Balzanovo mirovno nagrado, katero so mu izročili ljudje, mu je podelil večni mir Tisti, katerega je zastopal na Zemlji. Njegova dediščina je težka, ker je odprta v ugodnih zgodovinskih trenutkih. Ostaja nam tolažba — kot je zapisala turinska »La Stampa« — da ima Cerkev sposobne osebnosti, ki bodo znale dalje braniti linijo velikega papeža...

E. V.

VOLITVE NA SICILIJ

V nedeljo bodo poklicani k volivnim žaram volivci na Siciliji, da si izvolijo 90 poslancev v deželni zbor. Poročevalci pravijo, da je tam ljudstvo že sito volitev, ker se ni še oddahnilo od zadnjih v državni zbor. Predvidevajo, da ne bo znašala volivna udeležba več kot 70 odstotkov volivcev.

Dosedanja deželna vlada je bila izrazito sredinsko-levičarska, ki se je vzdržala samo s podporo komunističnih glasov. Pri nedeljskih volitvah pa računajo, da bodo liberalci, ki so imeli sedaj le 2 poslanca, pridobili še 5 novih. Zveza sicilijanskih krščanskih socialistov pa da bo zgubila vse mandate razen enega.

Tito v Ameriko

Ameriški zelo razširjeni časopis »News Week« je pred tremi dnevi objavil, da bo jugoslovanski predsednik Tito že to jesen prišel na obisk v Združene države.

V par vrsticah objavljena novica je velikega političnega pomena. Obisk je bil nameravan že lani, a se je del ameriške javnosti uprl priходу jugoslovanskega predsednika kot predstavniku ene izmed držav izda železne zaves.

Zadnje minute - sejavca miru

V ponedeljek ob 19. uri in 49 minut je prenehalo biti srce dobrega papeža Janeza XXIII. Rak na želodcu je zlomil orjaško silo duha in volje. Za isto boleznijo so umrli že dve papeževi sestri in en brat. V družini Roncalli je ta bolezen nekam podedovana, čeprav večina nje članov učka visoko starost. Tako trdijo trije papeževi bratje, ki so še trdni kmečki očanci nad 80 let. Prav podoben njim po žilavosti in močnem srcu je bil njih brat — papež. Kmečko življenje, preproščina, zdrava okolica, v kateri je živel pokojni papež do nove maše, so mu dale zdrav organizem, z izjemo želodca, ki se je začel sicer oglašati šele v starosti.

Odpornost krepkega telesa se je pojavljala tudi v bolezni, ki se je začela kazati šele pred enim mesecem. Neprestano delo, skoro brez spanja in ob skromni hrani, spodkoplje še najbolj čvrste junake. Pri 262. nasledniku svetega Petra se je dogodilo isto. Zdravniki so mu svetovali, naj odloži malo bremena, a krmar v čolnu na razburkanem morju ne more spustiti krmila.

Ves svet je še do nedelje upal, da bo sveti oče premagal bolezen. Napadi slabosti so se menjavali z urami olajšanja, ko je bolnik neprenehoma poudarjal, da se rad žrtvuje za Cerkev, koncil in mir. Te skrbi so papežu že na smrtni postelji dajale voljo, da se je še upiral. Želel si je učakati konca vesoljnega cerkvenega zbora, a če ne gre drugače, naj pa bo njegova smrt darilna žrtev za Cerkev in spravo med vsem človeštvom.

Zadnji del žrtvenega obreda se je začel v ponedeljek zjutraj. Sv. oče je še spremljal z ustnicami svoje brate, sestro, nečakinje in člane papeške družine, ki so kleče okoli postelje molili za umirajočega. Opoldne je bolnik zasnul v polmrtvaškem spanju; vročina je narastla, srce je pa še

Kakor se pa sedaj zdi, se je ameriška miselnost glede vključevanja Jugoslavije v strogo komunistični blok spremenila in priznava, da skuša biti Jugoslavija nevezna država.

Titov obisk v Ameriki bo brez dvoma utrdil mednarodni ugled jugoslovanske države.

Donos davkoplačevalcev

Finančni minister Trabucchi je na nekem sestanku finančnikov v Gaeti podal zanimive izjave, koliko denarja pride iz žepov davkoplačevalcev v državno blagajno. Za finančno leto 1963/64 se predvideva, da bo znašal donos iz direktnih davkov 5000 milijard lir. V lanskem letu je znašal 1000 milijard lir manj.

Povišek prihaja po ministrovem mnenju iz višjega blagostanja državljanov in iz boljše porazdelitve davkov.

Dodali bi k temu še pripombo, da bi državna blagajna ne trpela, če bi razni Mastrelle, banane (tu so soudeleženi prav ministri podrejeni) in podobni sleparji ne osleparili države za toliko milijard, kot so jih.

krepro utripalo. Ob dveh in pol so trije slavni zdravniki, vsi utrujeni od neprestanega bdenja, izjavili, da ni več človeške pomoči.

Ob petih in pol je stopil v sobo kardinal Aloisi Masella, ki prevzame po papeževi smrti upravo Cerkve. Ob šestih in pol pride zdravnik Gasbarrini. Preišče umirajočega, ki oklepa preprost križ in rožni venec. Morda še kaka ura življenja, ugotovi zdravnik ves v solzah.

Medtem se je na trgu svetega Petra zbrala množica 150.000 ljudi. Kardinal Traglia bere prošnjo mašo. Oči vseh vernikov so se obračale med sveto daritvijo proti napol razsvetljenim oknom v tretjem nadstropju vatikanske palače, kjer umira »v. oče. Tiho je na prostranem trgu, le veliki zvon udarja počasi na bron. Tajinstveno vzdušje lega na ogromno množico, ki se tiho križa in vzdihuje. Ves svet sledi po televiziji zadnji maši, kateri sledi v duhu tudi umirajoči papež. Berninijeve kolonade že ovija večerni mrak. Zadnji blagoslov množici, ki ihti na kolenih. Prav v tistih trenutkih se skloni zdravnik Mazzoni nad obraz umirajočega in pridušeno izjavi: »Izdihnil je...«

Čez trg odmeva vatikanski radio »Laude tur Jesus Christus« in javi vernikom, da je sveti oče Janez XXIII. izdihnil. V tridesetih jezikih sporoči žalostno vest vsemu svetu.

Svicarski gardisti počasi zapro bronasta vrata, v znak da je — končano. Po vseh rimskih cerkvah se zamajejo zvonovi v zadnji pozdrav nasledniku svetega Petra, ki je vsemu človeštvu zapustil v spominu svoje ime — »dobri«.

Tržaškega

ZALOVANJE ZA POKOJNIM PAPEŽEM

Smrt papeža Janeza XXIII. je globoko odjeknila tudi v našem mestu. Ko je radio sporočil žalostno vest, je župan Franzil v znak žalovanja prekinil sejo mestnega sveta ter poslal sožalno brzojavko vaticanskemu tajništvu. Enake brzojavke so poslali tudi drugi oblastniki ter predstavniki nekaterih političnih organizacij.

Škof Santin je naslovil na duhovnike in vernike svoje škofije posebno pismo, v katerem med drugim poudarja velike za sluge, ki jih je pokojni sv. oče imel za Cerkev in vse človeštvo. »Na papeža — pravi na koncu pismo — smo vsi gledali kot na voditelja, ki nam bi pomagal pri pravi boljše bodočnosti. Njegova prisotnost je vzbujala mir. Bil je naš oče.« Škof je med drugim odredil, naj vsi zvonovi v škofiji do četrtega dneвно po 10 minut zvonijo v znak žalovanja. Po vseh cerkvah pa se berejo maše zadušnice.

Na uradnih poslopih visijo zastave na pol droga, a tudi številni zasebniki so razobesili zastave z žalnim trakom.

Sv. Ivan:

RAZPIS SVETOIVANSKE ŽUPNIJE

Kakor blisk se je v ponedeljek razširila vest, da je naša župnija ponovno razpisana. To je za versko in narodno zavedne Svetoivancane važen dogodek. Če bi se ne oglasili ob tej priložnosti s primernim dopisom, bi pokazali brezbriznost do vere in do naroda. Zato naslavljamo na pristojno mesto nekaj svojih želja.

Novi župnik bi se Slovencem najlepše predstavil, če bi gladko in pravilno govoril slovenski, kakor smo bili vajeni pod prejšnjim župnikom g. Degrašijem. Tega imamo v nepozabnem spominu, ker je zelo lepo in rad govoril slovenski. Zasluga naših šol je namreč, da sedaj v mnogih družinah govorimo lepo slovenščino.

Zelimo, da bi novi župnik ščitil v cerkvi naše navade. To nam je zelo pri srcu. Za veliko noč gre mnogo naših ljudi k sorodnikom v Jugoslavijo, da so tamkaj lahko navzoči pri svečani procesiji Vstajenja, ki so jo po zadnji reformi znali tako lepo združiti z velikonočnimi obredi.

Zelimo, da bi bili Slovenci povsem ena kopravni pri razdeljevanju podpor Konference sv. Vincencija ter zastopani pri pristojnem odboru s številom članov, kot ustreza številu slovenskega prebivalstva.

Zelimo, da bi bili deležni slovenski ženi

ni in neveste nauka v slovenščini in da bi zadostovala priprava na sv. zakramente v slovenščini.

Zelimo, da bi si novi župnik vzel k srcu zgradbo novega Marijinega doma, ki bi morala postati prav tako župnijska zadeva, kot sta sedaj italijanski župnijski kino in oratorij.

Zelimo, da bi bili naši spovedanci tako lepo postreženi v materinščini, kakor s je dogajalo pod nepozabnim prejšnjim župnikom. Posebno si tega želimo za naše bolnike. Ko bo novi župnik pri nas, bo spoznal še druge želje.

Vse duhovnike, ki obvladajo slovenščino, vabimo, naj vložijo prošnjo za našo župnijo do 12. ure 15. junija.

Eden izmed občinskih kandidatov
SKUPNE SLOVENSKE LISTE

Padriče:

OB 1100-LETNEM JUBILEJU

Najbrž so na Tržaškem redki tisti, ki vedo, da je cerkva na Padričah posvečena sv. bratoma Cirilu in Metodu, apostoloma slovanskih narodov. Kot znano, prav letos obhajamo 1100. obletnico njunega prihoda v Velikomoravsko in hkrati začetek njunega verskega in kulturnega poslanstva med slovanskimi narodi.

Povsem pravilno je torej, če bodo tržaški Slovenci proslavili ta pomembni jubilej prav na Padričah, saj je tamkajšnja cerkev merila edina tudi v širši okolici, ki je posvečena velikima solunskima bratoma.

Proslava bo v nedeljo, 7. julija, prav na praznik sv. Cirila in Metoda. Celotna proslava bo na prostem. Najprej se bo darovala slovesna sv. maša. Na sporedu so nadalje nastop cerkvenih pevskih zborov s Tržaškega in Goriškega, spominski govor in uprizoritev igre Silvina Sardenka o sv. bratih Cirilu in Metodu, ki jo bo izvedel Slovenski oder.

Že sedaj vabimo naše rojake, naj se proslave udeležijo polnoštevilno, kajti s tem se bodo najlepše poklonili spominu zaslužnih bratov, ki imata toliko zaslug tudi za slovenski narod.

BO SPET ZMANJKALO VODE?

Po izjavah pristojnega tržaškega občinskega odbornika ni izključeno, da bo tudi letos poleti v nekaterih mestnih predelih zmanjkalo vode. Ugotovljeno je namreč, da štivanski vodovod v določenih poletnih mesecih ne more dovajati potrebne količine vode. Že lani so na primer mnoge družine, ki bivajo v višjih nadstropjih, ostale nekaj časa brez vode. To se lahko ponovi tudi letos.

Lani so v Trstu porabili 40 milijonov kub. m vode, kar ustreza največji zmogljivosti vodovodov, od katerih je štivanski najvažnejši.

Že leta 1955 je mestni svet odobril načrt za zgradnjo novega vodovoda, ki bi črpal vodo nekje v okolici Červinjana, a z deli niso začeli, ker menda niso mogli najti potrebnih sredstev.

Vprašanje je vsekakor perče, ker je treba pričakovati čedalje večjo potrošnjo vode.

DELAVSKE ZADRUGE

Na bližnjih volitvah za novi upravni svet Delavskih zadrug nastopata dve listi: »Obnova«, ki jo podpirata obe levičarski stranki, in »Italijansko demokratično združenje«, ki je izraz vladnih strank. Na prvi listi kandidirajo tudi nekateri Slovenci.

ZAKLJUČNA SOLSKA PRIREDITEV NA OPČINAH

Slovenska industrijska strokovna šola na Opčinah vabi starše svojih učencev in vse prijatelje mladine na zaključno šolsko prireditev, ki bo v Prosvetnem domu na Opčinah, v četrtek, 13. junija, ob 17. uri. Na sporedu so nastop šolskega zbora, recitacije, narodni plesi ter Cijakova mladinska igra z našega podeželja v dveh dejanjih »Iznajdba«.

SLOVENSKO PLANINSKO DRUŠTVO V TRSTU

priredi 29. in 30. junija t. l. izlet z avtobusom v KAMNJSKO BISTRICO in LOGARSKO DOLINO. Vpisovanje v uradnih urah na sedežu v ul. Geppa 9.

OBVESTILO KMEČKE ZVEZE IN ZVEZE MALIH POSESTNIKOV

Kmečka zveza in Zveza malih posestnikov obveščata dvolastnike, člane obeh organizacij, da 25. junija poteče rok za vlaganje prošnje za sečnjo lesa na parcelah, ki se nahajajo v Jugoslaviji.

Tajništvo

Beneška Slovenija

SPETER SLOVENOV

V soboto popoldne se je po vsej okolici razbesnelo pravo neurje z viharjem in močnim nalivom. Vmes je treskalo in se je usula tudi precej debela toča. Precej so prizadeta polja v okolici Klinj in Špetra. Se sreča, da niso pogoste strele udarile v kakšno poslopje, marsikatero debelo drevo so pa razklale. Zvečer je temperatura močno padla, ker je višje vrhove pokrila dobršna odeja snega. Letošnje vreme je precej neugodno za posevke.

PODBONESEC

Letos se je prijavil po našem okraju prav hud sovražnik. V pasu kakih 5 kilometrov kar mrgoli gosenic, neke posebne izredno požrešne vrste. Kamor pride ta mrčes, je v par urah ob vse zeleno listje. Gosenice so prišle z one strani meje. Tam so uničile cele gozdove, čeprav so trosili kar s helikopterji morilne praške proti temu malemu, a hudemu sovražniku. Kmetijska oblastva bodo morala prav kmalu kaj ukreniti, da ne bo prepozno, ker slišimo, da so se gosenice pojavile tudi po drugih pasovih ob meji.

RTINJ

Predpreteklo soboto so se okrog 14. ure vsi okoličani hudo preplašili, ko so zaslišali nenadno bobnenje od neke daleč. Proti večeru se je zvedelo, da je tresčila strela v starodavni zvonik cerkve svetega Janeza v sredini mesteca Venzona ali Pužje vasi. Visok je bil 29 metrov, zgrajen v starem in zgodovinskem stavbnem slogu iz 14. stoletja. Vrhnji del je bil zgrajen iz kamna in pečenega ometa. Na vrhu se je svetlikalo železno jabolko s križem. Prav to je privleklo nase strelo, ki je odbila pokončno kupolo, švignila v line zvonov in povzročila v zaprtem prostoru močno eksplozijo. Porušila je skoraj polovico stolpa. Debele kamne je neslo več kot 100

Dr. VRTOVEC JUŽE (Jr.)

SPECIALIST

za ustne in zobne bolezni

ASISTENT

NA ZOBOZDRAVNIŠKI

UNIVERZITETNI KLINIKI V PADOVI

Trst, Ul. Mercadante 1/I.

Vogel Ul. Carducci, Ul. Milano

Tel. 68-349

OB PAPEŽEVI SMRTI

Smrt Janeza XXIII. je pretresla tudi goriške vernike. Nekateri meščani se gotovo še spominjajo, da je pokojni papež prišel večkrat na obisk k nadškofu Margottiju. Leta 1934 je namreč msgr. Roncalli postal Margottijev naslednik kot papeški odposlanec v Carigradu in v Bolgariji.

Naše mesto je pokojni papež obiskal tudi kot beneški kardinal leta 1953. Zadnji krat je pa bil v Gorici gost nadškofa Ambrosija pred sedmimi leti. Šel je molit v baziliko Srca Jezusovega na grob nadškofa Margottija.

Nadškof, civilne oblasti in demokristjanska stranka so dali nalepiti žalne proglase po mestnih ulicah. Prvo zažugalni za poglavarja katoliške Cerkve je pa opravil v torek zjutraj goriški nadškof v tržiški ladjedelnici vpričo številne množice delavcev in uradnikov.

OBCINSKI SVET

V četrtek zvečer se po daljšem odmoru zopet sestanejo občinski svetovavci na sejo. Na sporedu imajo kar 67 različnih točk, ki čakajo na obravnavo in rešitev.

- *Hanalska dolina*

metrov daleč. Ruševine so poškodovale tudi sosednje stavbe in ogrožale bližnji otroški vrtec, od koder so otroci vsi v strahu začeli bežati. K sreči, da je vzdržala cerkvena streha, sicer bi bili poškodovani tudi trije tako imenovani »zlati« oltarji, ki predstavljajo dragoceno umetnino iz 16. stoletja. Gasilci in zidarji so se morali 5 ur mučiti, da so nevarni del zvonika porušili. Preden so vse razbitine odstranili, je trajalo par dni.

Starinski stolp, ki je bil pod varstvom spominskega skrbništva, morda sploh ne bodo več popravili, ker bi obnova preveč stala.

RAJBELJ

Zadeva o novi najemniški pogodbi za svinčeni rudnik je še vedno glavni razgovor med našimi ljudmi. Ni pač vseeno, kdo bo prihodnji gospodar podjetja, ki reže tolikim našim družinam vsakdanji kruh.

Kot je nekaterim znano, je prišlo po razsulu Avstro-Ogrske, leta 1918, ki je bila lastnica rudnika, podjetje »Raibl« v last italijanske vlade. Upravo pa je imelo v rokah finančno ministrstvo, ki je dalo rudnik v najem družbi »Pertusa«. Pogodba bo iztekla ob koncu tega meseca.

Po novi uredbi o deželah, bo rajbeljski rudnik prišel pod vrhovno upravo deželne administracije. Dežele Furlanija - Julijska Benečija pa še ni tukaj. Za to prehodno dobo bo moralo finančno ministrstvo ali podaljšati najemniško pogodbo s sedanji mi gospodarji ali pa poiskati drugega najemnika.

Razmere pod sedanjo upravo niso bile preveč ugodne za delavstvo. Dežela tudi ni imela dobička od svojega prirodnega bogastva. Za enkrat je finančno ministrstvo ubralo edino možno pot, da se najemniška pogodba podaljša s sedanji mi lastniki, a le za kratko dobo. Z novo deželo se bo moral tudi položaj bogatega rajbeljskega rudnika temeljito urediti.

Mestna razsvetljava, odtoki, poprava cest, šolske zgradbe, mestni avtobus, prejemki občinskih uslužbencev, to so samo nekatera vprašanja, ki čakajo na rešitev.

Svetovavci morajo nato odobriti še 25 sklepov, katere je moral mestni odbor že prej sprejeti in izvršiti kot nujnostne. Potrebe občanov so mestni odborniki imeli priliko slišati na mnogih sestankih, ki so jih imeli z njimi po raznih mestnih okoliših. Izražamo upanje, da se bodo tudi želje občanov upoštevale.

DEVETAKI

Ovinki po glavni cesti skozi Dol so ostri in ponekod zapirajo pogled voznikom še ciprese, zasajene ob robu. Drevje daje sicer lepo slikovitost cesti, obenem pa ovira vedno večji promet skozi Dol.

Morda so bile prav tiste ciprese vzrok hude nesreče, ki se je pripetila v soboto popoldne v bližini zaselka Mikoli. V smeri proti Gorici je vozil 42-letni uslužbenec Martinuzzi iz Gorice. Nekoliko slab razgled, nekoliko vlažni asfalt sta povzročila, da je voznik krenil preveč na desno in tresčil ob visoko cipreso. Sunek je avto od spredaj kar potlačil. Voznika so hudo ranjenega po vsej glavi pritegnili iz razbitin in ga prepeljali v goriško bolnišnico skoraj pri koncu življenja.

VRH

Dela za novo cesto iz Petovelj na vojaško pokopališče na Vrhu in dalje do Martinščine so že v polnem teku. Cesta gre sicer po stari smeri, a bo popolnoma nova in na poseben način asfaltirana. Gradbena dela so v proračunu vojnega ministrstva, ki oskrbuje tudi takojmenovano »sveto cono« na Vrhu. Stroški bodo znašali okrog 20 milijonov lir. Nova cesta bo dokončana že v tem mesecu.

NOVA FARA

Uradni list goriške nadškofijske kurije je prinesel v zadnji številki objavo o ustanovitvi mestne župnije v Stražicah. Fari so izbrali za zaščitnika svetega Jožefa delavca, ker je že od nekdaj tisti okraj ob Soči delavski in tovarniški. Nova župnija je začela delovati že 21. aprila, ker je župnišče z malo kapelo in dvoranami za katoliške organizacije že dograjeno.

Za župnega upravitelja nove fare je imenovan msgr. Monti, ki je že župnik pri Svetem srcu. Za kaplana je pa določen g. Banelli. V novi fari žive tudi slovenske družine. Cerkevna oblast bo, vsaj tako upamo, poskrbela tudi za te vernike, da bodo v novi farni cerkvi slišali božjo besedo v svojem jeziku.

RUPA

V torek popoldne se je na cesti proti Dolu pripetila huda nesreča. Iz Trsta proti Gorici se je vozil trgovski potnik Renato Padovan. Prišel je že do Rupe, ko ga je mokri asfalt zanesel na rob ceste in je tresčil v cipreso ob kraju. Pobil se je po nogi in prsnem košu. Zdraviti se bo moral mesec dni.

ZDRAVSTVENA IZKAZNICA

Zdravstveni odsek goriške občine pripravlja neko novost, ki bo imela velik pomen, če se bo uresničila. Mestni zdravnik dr. Gregorig je namreč predlagal, da bi vsak meščan imel svojo zdravstveno izkaznico. Na njej bodo znanomani datum vseh cepljenj, radiografskih pregledov, prestatih bolezni. Izkaznica bo nekako ogle dalo zdravstvenega stanja vsakega občana in bo hkrati kazala, kateri krvni skupini pripada. Izkaznico bo vsakdo hranil doma in jo bo moral po potrebi nesti na zdravstveni urad, da jo izpopolni.

Z izkaznicami bo olajšano tudi uradno delo, ker ne bo več potreba izdajati neprenehoma nova zdravniška spričevala.

STANDREŽ

Štandreško Društvo neposrednih obdelovalcev je eno najbolj delavnih strokovnih kmečkih organizacij v našem okolišu. Obširno delo v korist svojih članov je pokazalo na zadnjem občnem zboru. Društvo ima na razpolago celo vrsto poljedelskih strojev, ki so na razpolago društvenikom. Zadnje čase si je oskrbelo tudi poseben stroj za pripravo belušnih gred. Stroj, ki stane okoli pol milijona, skoplje in nasuje gredice za šparglje v eni uri za celodnevno delo dveh delavcev.

V razpravo je prišel, kot že dolgo let nazaj tudi slavni »škavacon« ali občinsko smetišče na štandreškem polju. Vedno manjše število hlevske živine je povzročilo, da so se naši obdelovalci posluževali teh odpadkov kot dopolnilnega gnojila; seveda proti primerni odškodnini. Lani je pa občina zaradi smrada in muh zažigala velikanske kupe smeti in odpadkov. Smeti bi se morale obrati, zmleti ter zmešati v nekak kompost, kar bi služilo kot dobro gnojilo. Naši kmetovavci so razpravljali prav o tem načinu izrabe mestnih odpadkov.

Na občnem zboru so govorili tudi o članarini, ki jo plačujejo skupni sindikalni organizaciji neposrednih obdelovalcev. Sporazumeli so se, da bodo o zadevi odločili na prihodnjem občnem zboru. Izvoljen je bil tudi nov odbor enajstih članov.

KRMIN

Krajevni turistični odbor v Krminu je eden najbolj delavnih v naši pokrajini. Že zadnjič smo pisali, da pripravlja za zadnji teden junija, ob praznovanju kresa, različne obrtne in kmetijske razstave. Naknadno so dodali na spored krminske »šagre« še celo vrsto športnih tekem. Že v petek, 28. junija, bodo domači športniki priredili baklado po mestu, sledila bo ženska tekma na kotalkah. Na praznik sv. Petra in Pavla bodo uradno odprli razstave, popoldne bodo pa imeli nogometno tekmo med domačim in športnim klubom iz Beljaka. Zvečer bodo nastopali pevski in baletni zbori. V nedeljo se bodo pa pomerili motoristi v tekmi na ovire in dekleta v odbojki. Seveda, ne bo manjkalo tudi drugih privlačnosti za tujce in domačine.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

V čem se je motil Oswald Spengler?

Angleški publicist J. H. Plumb, predavatelj za zgodovino na univerzi v Cambridgeu, je objavil te dni v listu »The Sunday Times« kritičen članek o sloviti knjigi Oswalda Spenglerja »Der Untergang des Abendlandes« (Propad Zahoda), ki je bila pred zadnjo vojno ena najbolj diskutiranih knjig tudi med slovenskimi intelektualci, enako kot po vsej zahodni Evropi. V njej je ta prej malo znani avstrijski filozof napovedal propad zahodne kulture in moči ter utemeljil te svoje napovedi z zanimivo in izvirno interpretacijo preteklosti, ki jo je videl v podobi zaporednih kulturnih ciklov. Profesor Plumb piše: »Od tisoč ljudi, ki poznajo naslov Spenglerjeve knjige »Propad Zahoda«, jo je morda le pol ducata tudi prebralo. A še glede teh dvomov, če jo je kakšen prebral do konca. Toda zaradi svojega naslova in slovesa zavzema zelo važno mesto v odnosu sodobnih ljudi do preteklosti. Čeprav je torej mnogi niso brali, so vendar prepričani, da vsebuje resnico.

Se pred prvo svetovno vojno je ta do tedaj neznan Avstrijec mislil, da je odkril pot, po kateri bo v bodoče šel svet. Do tega mišljenja pa je prišel, ker je bil gotov, da je rešil nekatere največje probleme iz zgodovine človeštva. Dokazal je namreč, da je zgodovina človeštva zbirka kultur, ali bolje rečeno, drama določenega števila mogočnih kultur, od katerih je vsaka s prvinsko silo vzklikla iz svoje matične zemlje, na katero je ostala trdno vezana ves čas svojega življenjskega ciklusa. Vsaka je vtisnila svojemu materialu, to je človeštvu, svojo lastno podobo; vsaka je imela svojo lastno idejo, svoje lastne strasti, svoje lastno življenje, voljo in čustvovanje, svojo lastno smrt... Vsaka kultura ima po Spenglerjevih teza lastne in nove možnosti samoizražanja in se porodi, dozori, propade ter se nikoli več ne ponovi.

Človeške družbe so podvržene — pravi Spengler — istemu biološkemu ciklusu rojstva, rasti, starosti in smrti kot ljudje sami. V tem je resnica človeške zgodovine. V dokaz te svoje trditve navaja usodo sumerske, akadske, egipčanske, aenske in rimske kulture v Evropi, ki so vse nekoč cvetele, se širile in nazadnje propadle. Ta pojav pa ni omejen samo na Evropo. Enako je bilo z inkovsko in azteško kulturo, s kulturami na Velikonočnem otoku, v Ankoru Vatun in z vsemi drugimi. Svet nudi dovolj dokazov za to.

ZMOTIL SE JE TUDI GLEDE KAPITALIZMA

Resničnost propada vseh teh kultur ni mogel Spenglerju nihče zanikati, in zato se je temu zdelo, da lahko popolnoma upravičeno sklepa, da bo tudi v bodoče tako in da je blizu konec tudi zahodne kulture. Do tega zaključka je nujno vodilo njegovo tolmačenje zgodovine. Leta 1928 je napovedal vzpon novega cazarizma, ki bo razbil kapitalizem in njegovega lakajja demokratičnih ureditev, nakar bo slavila slavje rasna kvaliteta, volja

do oblasti — ne pa resnica. In tako se drama visoke kulture zaključila vedno spet s krvjo. Po Spenglerjevem mišljenju je zahodni svet dosegel višek svoje kulture v osemnajstem stoletju in je na tem, da propade v tiraniji in nasilju. Kapitalizem in demokracija bosta izginila, z njima povezana kultura in znanost pa bosta doživeli za-
stoj.

V napovedovanju novega cazarizma je imel Spengler sicer prav, saj pa tudi ni bilo težko biti prerok, ker je bil Mussolini leta 1928, ko je zapisal to napoved, že na oblasti, Hitler pa je že segal po oblasti in tudi Stalin je tedaj že odigral uverturo v svoj teroristični režim. Kljub temu pa se je le malokateri filozof v zgodovini v svojih napovedih tako zmotil kot Spengler. To je dokazal čas. Kapitalizem, ali bolje rečeno, gospodarski liberalizem cvete danes v zahodni Evropi kakor nikdar prej, in tudi demokracija je kljub temu, da je ponekod okrnjena, še vedno prevladujoč politični sistem na Zahodu. Kar pa zadeva Spenglerjevo prerokovanje o zmagovalstvu nesmisla o rasi in arijski krvi, je bil na srečo uničen.

Spenglerjeve zmotne so tako očitne, da se niti ne splača, da bi jih na dolgo dokazoval — pravi njegov kritik Plumb. Spenglerjev ostareli kapitalistični Zahod je dokazal izredno življenjsko silo, ne samo gospodarsko, ampak tudi kulturno in posebno še na tistih področjih, kjer je po Spenglerjevem prepričanju že odigral, to je v znanosti in matematiki.

VSE POLNO PONESREČENIH PREROKOVANJ

Takih ponesrečenih prerokovanj je v Spenglerjevi knjigi še vse polno. Tako je med drugim trdil, da je iskati ključ za razumevanje ruske duše v dejstvu, da je Rus navajen gledati horizontalno v svoje široke ravnine. Zato po Spenglerjevem Rus ni sposoben za astronomo, ker sploh ne vidi zvezd, vidi samo horizont... S svojimi Sputniki so Rusi dokazali, kako neosnovana je bila ta Spenglerjeva trditev. Plumb ga primerja z znanim angleškim zgodovinarjem ali bolje rečeno zgodovinskim filozofom Toynbeejem, ki se je tudi znebil v svojih knjigah vsakovrstnih prerokovanj, ki se niso uresničile, ter skušal z njimi vzbujati panično razpoloženje. Spengler je ignoriral ali molče obšel zgodovinske dokaze, ki niso potrjevali njegovih tez in se upirali njegovi logiki. Njegova retorika je odplavila vsa nasprotna dejstva. Njegovo knjigo je sicer skoraj nemogoče brati zaradi njegove težkega sloga, vendar pa je s svojim naslovom zelo ustrezala določenemu razpoloženju v zahodnih intelektualnih krogih, ker so mnogi zahodni inteligenti sovražili svet, v katerem so živeli. Zato so v desetletju 1920-1930 in še pozneje, v času Hitlerjeve tiranije in vse do druge svetovne vojne zelo resno razpravljali o Spenglerjevi knjigi. Njegovo ime so omenjali v vseh zgodovinskih in filozofskih diskusijah. Čeprav so le redki brali

njegovo knjigo, so vendar sprejeli njegove ideje in prešle so nekako v zavest zahodnega intelektualca.

Približno v istem času, namreč leta 1920, je tudi znani angleški pisatelj H. G. Wells objavil svojo knjigo »Oris zgodovine«. Trideset let je šla v svet v stotisočih izvodih in nešteti so jo brali, vendar pa ni nihče razpravljalo o njej. Filozofi zgodovine je ne zavračajo in člani znanstvenih akademij jo ignorirajo. Spengler ima svoje mesto v zgodovini, Wells pa ne. In vendar je Wells pisal resnico, Spengler pa se je motil — pravi Plumb.

(Nadaljevanje na 9. strani)

RADIO TRST A

• NEDELJA, 9. junija, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 9.30 Podoknice v slovenski narodni pesmi; 10.00 Prenos sv. maše iz stolnice Sv. Justa; 11.15 Oddaja za najmlajše: »Čudežno listje«, pravljica (Po češkem motivu za radio napisala Lelja Rehar), igrajo člani RO; 12.00 Zbor »Gojenk šolskih sester« iz Gorice; 12.15 Vera in naš čas; 14.45 Tipični ansambel »Veseli planšarji«; 17.00 »Tolminca na tem in onem svetu« (Ivo Sorli - Martin Jevnikar), igrajo člani RO; 18.30 Obisk v naši diskoteki: »Franko Draščič« (H. Mamolo); 21.00 Iz slovenske folklore: »Čaran vobak, bode krotak« (Lelja Rehar); 21.30 Sodobna simfonična glasba.

• PONEDELJEK, 10. junija, ob: 12.00 Iz slovenske folklore: »Čaran vobak, bode krotak« (Lelja Rehar); 18.00 Violončelist Renè Forest — Luboš Sluka: Sonata za violončelo in klavir; 18.30 Folkorni motivi v simfonični glasbi (Gojmir Demšar); 19.00 Radijska univerza — Maks Sah: Dežela Furlanija - Julijska krajina; »Kmetijska pridelava«; 20.30 Giacomo Puccini: »Madame Butterfly«, opera v treh dejanjih.

• TOREK, 11. junija, ob: 12.00 Pomenek s poslušavkami; 18.00 Italijanščina po radiu; 18.30 Iz del dunajskih klasikov; 19.00 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše; 21.00 Giacomo Leopardi: Moralni spisi — »Pesem divjega petelina« (prevod A. Rebula, uvod B. Tomažič); 22.00 Socialne vede.

• SREDA, 12. junija, ob: 12.00 Zgodovinske zanimivosti; 18.00 Pevski zbori Julijske krajine in Furlanije; 18.30 Jugoslovanski skladatelji — Ljubica Marič: Pesem prostora. Orkester in Zbor Beograjske Radiotelevizije vodi Zvojin Zdravković; 19.00 Higiiena in zdravje s posvetovalnico dr. Milana Starca; 20.30 »Rekli so mu El Greco«, radijska drama (Luc Vilson - Franc Jeza), igrajo člani RO.

• CETRTEK, 13. junija, ob: 9.00 Praznična matineja; 10.00 Prenos sv. maše iz stolnice Sv. Justa; 12.00 Giacomo Leopardi: Moralni spisi — »Pesem divjega petelina« (prevod A. Rebula, uvod B. Tomažič); 14.45 Dolinski Trio; 15.30 »Tri sestre«, drama v štirih dej. (Anton Pavlovič Čehov - Avgust Pirjevec), igrajo člani RO; 19.00 Lepo pisanje, vzori in zgledi mladega rodu (pripravila Letizia Križmančič); 20.30 Simfonični koncert. Po koncertu: Knjižne novosti — Josip Tavčar: »Renzo Rosso in njegova knjiga La dura spina« (Bodeč trn).

• PETEK, 14. junija, ob: 12.00 Pomenek s poslušavkami; 18.30 Skladbe za godala sodobnih furlanskih skladateljev; 19.00 Radijska univerza — Maks Sah: Dežela Furlanija - Julijska krajina; »Živnoredje in gozdarstvo«; 20.30 Gospodarstvo in delo; 21.00 Antologija Ivana Trinka: »Dva poeta — iz njih src se venec spleta« (Trinko-Gregorčič) — (Rado Bednarik); 21.15 Koncert operne glasbe.

• SOBOTA, 15. junija, ob: 12.00 Podoba iz narave; 14.40 Vokalna ansambel Tividi in Savinja; 15.30 »Otok« (Gianni Stuparich - Giorgio Bergamini - Franc Jeza), igrajo člani RO; 16.40 Mladi solisti; 17.20 II. Vatikanski koncil. Poročila in komentarji o Vesoljnem cerkvenem zboru; 18.00 Sodobna slovenščina; 19.00 Družinski obzorik; 20.30 Teden v Italiji; 20.45 Zbor »Vinko Vodopivec« iz Ljubljane; 21.00 Vabilo na ples.

TEDENSKI KOLEDARČEK

9. junija, nedelja: Primož, Prvan
10. junija, ponedeljek: Miloš, Marjeta
11. junija, torek: Srečko, Darinka
12. junija, sredo: Čedomir, Flora
13. junija, četrtek: Telovo, Anton, Zvonko
14. junija, petek: Metod, Vasja
15. junija, sobota: Vid, Vida

Zanimiva zgodovinska študija o slovenskih protestantih

V založbi deželne muzeja za Koroško je izšla že pred časom kot samostojna publikacija zgodovinska študija o starodavni slovenski in v poznejših časih nemško-slovenski protestantski občini Zagorci, v nemški obliki Agoritschach pri Podrožci (Arnoldstein). Tamkajšnja evangeličanska cerkvena občina se je ustanovila na pobudo in pod vplivom slovenskih predikantov v Trubarjevem času in se kot edina slovenska protestantska občina iz tistega časa ohranila vse do danes. Medtem ko je odločno protireformacija na Kranjskem in Štajerskem zatrla protestantsko gibanje, pa se je ta od glavnih prometnih zvez in velikih središč odmaknena občina ohranila protestantska. Tam so našli v zadnjem času pomembne in celo neznane knjige slovenskih protestantov. Slovensko zgodovino se je doslej zelo malo ukvarjalo s tem zanimivim otkom protestantizma iz Trubarjevega časa. Precejšnjo pozornost pa mu posvečajo avstrijski zgodovinarji.

Avtor zdaj objavljene študije o evangeličanski občini v Zagorcih je sedanji pastor te občine Oskar Sakrausky, ki je prišel na svoje mesto leta

1955. Marljivo je brskal po arhivih na Koroškem in drugje ter izbrskal marsikak zanimiv ali celo doslej neznan podatek o ustanovitvi te občine in njene zgodovine, pa tudi o slovenskem protestantizmu v nekdanjih časih na sploh. Tako je med drugim precej obširno orisal zgodovino slovenske protestantske skupine, ki se je morala izseliti iz Kranjske ter je našla novo domovino v mestecu Freudenstadt v južnem Schwarzwald. Tam še zdaj slovenska imena pričajo o sledovih nekdanjih slovenskih protestantskih beguncev.

Avtor študije, ki obsega skupaj s kazali 80 strani revialnega formata, naglašja trdoživost te občine in mirno sožitje Slovencev in Nemcev v njej. V kazalu avtorjev, ki jih je upeševal pri pisanju svoje študije, najdemo tudi nekaj slovenskih kulturnih zgodovinarjev, med njimi Kidriča, Ramovša in druge.

Študijo ilustrira precej fotografij in reprodukcij malo znanih slovenskih protestantskih tiskov in rokopisov.

Publikacija je izšla v Celovcu. Doslej je ostala skoro neopazena v slovenskem zgodovinskem.

GOSPODARSTVO

Pšenična politika Italije

Med šestimi državami SET-a je bilo dogovorjeno, da bodo določile enako ceno za pšenico. Ta cena bi morala biti nekoliko višja, kot velja v Franciji in znatno nižja kot v Nemčiji in Italiji. Letos pa so v tem oziru nastale znatne težave, in sicer sta se spuntali Nemčija in Italija, češ da iz notranjih razmer ne moreta za mnogo znižati cene pšenice. Italijo je prisilil k temu koraku beg z dežele, iz kmetijstva v druge gospodarske panoge in se bojijo, da bi znižanje cene pšenici ta beg še pogobil. Z dosedanjimi cenami pšenice je kmetovalec še imel nekaj dobička, medtem ko bi se z nižjimi cenami sejanje pšenice sploh ne izplačalo.

Zdi se pa, da bo med državami dosežen sporazum o višji ceni pšenice, od česar bodo imeli korist tudi Francozi, ki bodo dražje prodajali svojo pšenico, katere pridelajo več, kot je sami potrebujejo.

Kongres kmetijskih časnika

V Rimu so se zbrali zastopniki kmetijskih časnikov iz Anglije, Avstrije, Belgije, Danske, Finske, Francije, Irske, Norveške, Nemčije, Nizozemske, Švedske, Švice in Italije na 7. kongres mednarodne organizacije kmetijskih časnikov. Lahko bi rekli, da na dnevnem redu ni bilo posebnih problemov, a v resnici so bili taki, ki se tičejo vsakega posameznika na svetu: Vprašanje lakote na svetu, zvišanja in smotne razdelitve proizvodnje, rastlinskih in živalskih bolezni itd. Vseh udeležencev je bilo par stotin, največ Nemcev, potem Francozov in Angležev ter seveda Italijanov. Izza »železne zaves« ni bilo nikogar.

TUDI STEKLENICE VPLIVAJO NA OKUS MLEKA

Okus mleka je odvisen v glavnem od askorbične kisline (= vitamin C), katero svetloba uničuje. Poskusi so dokazali, da ostane mlečni okus mnogo več časa nespremenjen, če hranimo mleko v rumeno-rdečih ali rjavih steklenicah. Ravnotako pa so poskusi na švedskem dokazali, da imajo potrošniki raje mleko iz belih kot iz barvanih steklenic. Torej nasprotje!

Rešitev vprašanja so pospešile plastične mase. Vedno bolj se namreč za mleko uporabljajo kartonske posode, ki se po uporabi uničijo. Ta posoda je na zunaj bela, znotraj pa barvana.

OTROK S PETELINOVIM OČESOM

Poskusi s precepljanjem pasjih in konjskih roženic so se brez izjeme izjalovili. Pač pa javlja japonski zdravnik Y. Kuwbara v neki ameriški reviji o precepljivosti petelinovega očesa nekemu otroku, ki je tako pridobil vid. Petelinu odvzeta roženica je bila takoj za 2 dni potopljena v krvno sokrvice-serum otroka in šele potem vcepljena.

Pridelek pšenice v Italiji je zelo različen. Notranjo potrebo cenijo na 90 milijonov stotov. Lansko leto je pridelek zadoval, tako da bo ostal celo kakšen milijon stotov za kritje letošnjega primanjkljaja. Letošnjo letino cenijo namreč na 80 — 82 milijonov stotov, torej za 10 milij. stotov premalo. Ne bo pa pomanjkanja pšenične moke, ker si je država že zagotovila dovolj inozemske pšenice. Letos je pšenica v Italiji obrodila zelo različno. Medtem ko bo imela zgornja Italija precej slabšo letino, mogoče za celih 25%, bo v srednji Italiji pridelek le za malo nižji od lanskega, v južni Italiji in posebno na otokih pa bo celo znatno boljši.

S pšenico posejejo v Italiji letno okoli 4,5 milij. ha. Odgovorni gospodarstveniki želijo, da se ta površina skrči v korist sejanja koruze in drugih krmil, da se pa s primerno agrarno tehniko zviša hektarski donos. To pa je odvisno tudi od agrarne tehnike. Medtem ko se v Lombardiji doseže hektarski donos 35 stotov in več, se v južni Italiji in na otokih le redko preseže 10 stotov. Seveda je tam tudi kmetijska tehnika slabša.

Plastično „platno“ v kmetijstvu

Pred nekaj leti so se prvič pojavila plastična platna, danes pa jih že uporabljajo tudi mnogi vrtnarji in poljedelci sploh, avtomobilisti, ki s tem platnom pokrivajo svoja vozila, zidarji, ki na ta način obvarujejo nove zidove pred dežjem itd.

Glavni proizvajalec plastičnih platen v Italiji je podjetje Montecatini, ki je odkrilo izdelavo umetnih smol, iz katerih se je potem posrečilo dobiti »fertene«, »gabraster«, »vedril« in »moplen«. Te različne snovi je podjetje odstopilo drugim firmam v nadaljnjo predelavo. Od vseh se je najbolj izkazalo podjetje »Pirelli«. Za svoje izdelke pa imajo posamezne firme posebna imena.

Naši vrtnarji in kmetovavci uporabljajo največ »fertene«, iz katerega so izdelana platna, ki zaščitijo pred ujami lahko kvarljive pridelke, kot cvetlice, povrtnino in žlahtno sadje. S fertene napravijo tudi različno velike rastlinjake za vzgojo cvetlic, povrtnine in žlahtnega sadja. Z listi oziroma platni fertene se pospeši rast povrtnine, posebno če se uporabljajo raznobarna platna. Dobijo se namreč v poljubnih barvah. Črno platno se je izkazalo posebno koristno za siljenje rdečega — zimskega radiča. — S fertene obvarujejo rastline pred plevelom in pred sušo. Marsikod sadijo vrtno jagode tako, da pripravljeno zemljišče pokrijejo s platnom, ki je v določenih razdaljah prerezano v obliki križa, sredi katerega se vsadi mladi jagodni grmiček: platno obvarje pred izsušenjem zemlje in celotna rastlina, to je jagodni grmiček se razvija in rodi vrhu platna, tako da jagode niso umazane od zemlje in so

TUR ALI ZOBER V RUSKIH NARODNIH PARKIH

Po poročilu moskovskih Izvestij je v Rusiji danes 68 narodnih parkov. Največji so Bjelovice, ki so do zadnje vojne pripadale Poljski, sedaj pa so vključene v Belorusijo. Izmera parka, ki je v glavnem gozd, je 74.500 ha. Sestavo gozda tvorijo lipa, hrast, breza, brest in kostanj. Tam živi nad 200 vrst ptičev, med katerimi tudi črna štoklja in divji golobi. Sesavec je v gozdu 50 vrst, med drugim mnogo jelenov, merjascev ali divjih prašičev ter skupina zobrov. Zober ali evropski bizon je velika žival: visok je tudi preko dva metra, dolg tudi čez 3 in tehta tudi čez 900 kg. Žal je že skoraj izumrl.

Za Napoleona so našli 360 glav, ki so se razmnožile do l. 1857 na 1900 glav. Zaradi nesmotrnih lovov se je število skrčilo na 700. Največje razdejanje pa sta povzročili obe svetovni vojni, med katerimi so bile armade na pohodu skozi Bjelovice. Po prvi vojni, to je l. 1819 so našte 76 glav, po drugi l. 1945 pa samo še 4. Danes jih je 63, a baje je bilo upeljanih nekoliko ameriških bizonov, ki so zobrom krvno zelo sorodni.

GUMIJASTA LEŽIŠČA ZA GOVEDA

Pravijo, da so gumijasta ležišča (tapeti iz gumija) za goveda mnogo cenejša kot navaden nastilj in da se zato gumijasti tapeti izplačajo. Tapet za eno živl stane 12.000 lir in traja vsaj 10 let.

tudi drugače lepše obirajo. Fertene prodajajo v različnih debelostih, a naši vrtnarji in kmetje kupijo najraje platno, ki je debelo 1/10 mm (0,10) oziroma da je 10 platen skupaj debelih komaj 1 mm. Dobijo pa se platna, ki so tanjša, navadno 0,05 mm, pa tudi debelejša, in sicer 0,15, 0,20 ali 0,25 mm. Debelejša so tudi močnejša in za pokrivanje vozov s senom bi bilo na mestu najbolj platno 0,25. — Marsikje so že začeli izdelovati iz fertene vreče za ensilažo: vrečo napolnijo s pičnikom od sirka ali koruze in zavežejo, tako da ne more zrak v vrečo. V tej nastane vretje, predvsem mlečnokislo. Z ensilažo napolnjene vreče zložijo v sklad in potem po potrebi uporabljajo.

Druga plastična snov iz umetne smole je »gabraster«, ki trenutno služi največ za izdelovanje posode, katera naj nadomesti različno leseno in drugo posodo. Računajo, da bo gabraster kmalu nadomestil vso posodo v kletih, v mlekarnah in drugod, to pa zaradi svojih odličnih lastnosti. Gabraster je namreč zelo lahek, prozoren, kljubuje toploti in kemikalijam, ne poroduje nobenega duha ali okusa tekočinam, se lahko uporablja za škropilnice in zalivalnike, za cisterne, cevi itd.

»Vedril« je tudi iz umetnih smol. Uporaben je za pokrivanje rastlinjakov, največ pa ga bodo porabili za cevi pri mehanični molži, za pretakanje vin in drugih tekočin.

Vsi ti plastični predmeti imajo veliko bodočnost, ker se ne pokvarijo, so lahki, zdravi in ne zahtevajo posebnih vzdrževalnih stroškov.

V vrtincu

B. R.

»Upam, da me ne bo spoznal,« je rekla Divna potihoma.

»V letalu se usedite prav spredaj,« je ukazal Samo.

»Jaz si bom pa poiskal prostor poleg njega. Mene ne pozna še. Zanimivo bo, če bom že med poletom kaj zvedel.«

Divna se je posmejala: »Dobro ste si izmislili.«

Rs se je Samu posrečilo dobiti sedež tik grofovega. Divna je sedela dve vrsti bolj spredaj. Skrbno je pazila, da se ni ozrla.

Letalo je zabrnelo in švignilo v zrak. Samo je začel, kot je običajno, s pogovorom o vremenu. Grof je bil spočetka redkobeseden in nezaupljiv. Šele ko je Samo nasklonil brado na roko in je še bolj prijazno poudaril, da bi ne moglo biti bolj ugodnega vremena, je sosed postal bolj pazljiv. Pogledal je Sama in se je nasmehljaj: »Ali res tako mislite o vremenu?«

Samo se je tudi posmejal: »Da — seveda!« Grof je odgovoril samo z enozložnim »Hm!«

»Sicer pa sem zelo upal,« je Samo mirno nadaljeval, »da bom Komija srečal v Rimu. Saj mu je bilo vendar ukazano, naj pride z Otmarjem tja.«

Gros je sunkoma obrnil glavo proti nje: »Kaj — vi veste? Kdo pa ste pravzaprav?«

Samo se je drzno predstavil kot zasebni detektiv z Dunaja. »Poglarar, kateremu me je priporočil Skrinjar,« je še bolj drzno nadaljeval, »mi je dal nalogo zasledovati nekega gotovega doktorja Sama Radiča. Nastopa tudi kot doktor Prelc. Prav zvit dečko pri mednarodni policiji.«

Grof je pazljivo poslušal: »Ah, da — ti sta zadeva.«

»Da, gotovo ste o njej kaj slišali. Pri

atentatu v tistem beneškem hotelu so na žalost počili drugo osebo.«

»Tako je! Velika smola! — No, pa ste mu že za petami?«

»Gotovo! Zasledoval sem ga do Ankare. Ni bilo prav lahko priti do njega, ker je bil vedno v spremstvu policajev. Vsekakor pa se mi je posrečilo, da sem s spretno igro rešil Otmarja in Komija pred aretacijo. Uspelo jima je pobegniti. V predzadnji noči sem pa še njega spravil s poti.«

»Ne — zares? Kako?«

»Zvabil sem ga v past in — ni ga več!«

»Imenitno! Ustreljen?«

»Zaboden! — Potem sem se seveda tudi jaz izgubil. Upam, da mi bo poglarar v Rabatu izplačal obljubljeno nagrado.«

Ta del razgovora je tekel skoro šepetaje, čeprav je stroj tako brnel, da je preglasil vsako govorjenje.

Oba sta nekaj časa molčala.

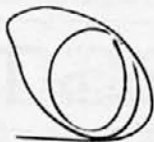
Po nekaj minutah je grof pokazal skozi okno navzdol: »Vidite? Kopna zemlja! Zdi se mi, da je južni rtič Sardinije. Kmalu bomo spet nad morjem.«

Tudi Samo je pogledal navzdol. Videl pa ni nič, ker so leteli previsoko. Morje se je penilo ob obalnih čerih. Sredi zelenih pasov so se blesteli beli kamenčki — hiše na obali.

Leteli so že nad morjem. Stroj je poletel nižje. Nenadoma — strahovit pok in suhek! Vse se je streslo. Iz zadnjega konca letala je švignil plamen. Stroj se je nagnil in prekopicnil. Dolg rep dima je sledil, ko je letalo strmoglavilo z rilcem proti morju. Pilot ga je s skrajnim naporom še enkrat uravnal, da je skoro obviselo v zraku; potem pa se je še enkrat obrnilo in tresčilo na morsko gladino.

Dosti potnikov je vrglo iz razbitega trupa, druge pa je potegnilo v globino.

35.

Samo se je najprej udaril z glavo v neki trd predmet in je za nekaj sekund zgubil zavest. Ko je spet prišel k sebi, je plaval na valovih. Obupano se je pognal proti neki razbitini, bil je del sedeža iz letalske kabine. Kriki na pomoč so mu udarili na ušesa. Poskušal se je na plavajočem sedežu nekoliko dvigniti in se je ozrl naokrog. Več ljudi že napol brez zavesti so zanašali valovi mimo njega. Dva moža, hudo ranjena, sta se pogreznila v globino prav tik njega.

Neki ženski glas je vpil: »Na pomoč, na pomoč! Ne morem več!« Tudi ona je zdrknila pod gladino.

»Divna!« je šinilo Samu skozi glavo. »Divna!« je na glas zavpil. Oziral se je naokrog, zaman! Druga ženska je priplavala do njega. Strežajka z letala. Z roko je kazala na desno in vpila: »Tam, tam! Hvala Bogu!«

Samo se je obrnil v tisto smer. Olajšano je vzdihnil. Proti kraju nesreče je rezal valove neki parnik.

»Vzdržite! Pomoč prihaja!« je Samo vpil brodolomcem okrog sebe.

Štirinajst oseb je rešil parnik iz valov. Med njimi tudi Sama in grofa Tostija.

Divne Skrinjarjeve pa ni bilo med njimi...

Kapitan in posadka na parniku sta se takoj zavzela za ponesrečence. Dali so jim suha oblačila in krepčila. Zdravnik je obvezal ranjene. Grof Tosti je imel veliko rano na čelu.

Parnik je obrnil smerd proti afriški obali. Kapitan je računal, da bodo v treh urah pristali v Oranu. Samo je stal na krovu, naslonjen na ograjo in je žalosten strmел preko valov.

»Divna,« je šepetal, »nesrečna Divna! Zdaj te je smrt ugrabila z moje strani. Kdo ve, kaj bi se še morda pripetilo z nama. Rad sem te imel... Bog bodi usmiljen tvoji duši!«

Začutil se je osamelega in zgubljenega. Z Divno je zginil tudi sen njegove mladosti. (Dalje)

Prijatelji živali in zveri

Prejšnji mesec je minilo 50 let, odkar je umrl eden najboljših poznavavcev živalskega sveta, hamburški veletrgovec Kari Hagenbeck. Ta je bil prvi, ki je spoznal, da tudi divjo zverino moreš ukrotiti, a ne z bičem, marveč z dobrohotnostjo. Hagenbeck ima tudi zasluge, da je živali in zveri približal človekovemu opazovanju. Do njegovega nastopa smo poznali divje zveri kje iz afriških savan ali nagačene. Hagenbeck je pa postal pravi trgovec z zvermi na debelo in je omogočil, da so se razvili zoološki parki po vseh večjih svetovnih mestih.

Spočetka je prodajal ribe na debelo, kot njegov oče v nemškem mestu Hamburgu. Ko je imel Karl 13 let, ga je oče vprašal, kaj hoče postati. »Živali bom prodajal,« se je odrezal fantek. Ljubezen do živali je podedoval že od staršev. Dve leti je imel, ko je prinesel od nekod v predpasniku v kuhinjo 8 malih podgan. Seveda mu jih je očka brž vzel. Otrokovo kričanje in jok se je pa polegel šele tedaj, ko mu je oče dal v zameno dva morská prašička. Odtlej

ni minil dan, da ne bi prinesel domov kako žival. Gojil jo je in opazoval, dokler ni spoznal vseh njenih lastnosti.

Trgovec z živalmi je pa postal kar slučajno, ko je podedoval očetovo ribarnico. Njegovi ribiči so imeli ukaz, naj mu prinesejo vse, kar nalovijo. Nekega dne so ujele 6 mladih tjunov. Kaj naj počne z njimi, ko so ga pa tako mило gledali z umnimi očesci. Prijatelj mu je svetoval, naj jih postavi na ogled proti mali odškodnini. Ljudje so kar drli gledat od blizu čudne morske prebivavce. Z živalsko razstavo je šel v Berlin. Tudi tu je podjetje cvetelo. Za tjunli je Hagenbeck začel kupovati papagaje, opice, potem so prišli na vrsto medvedi in tigri. Iz razstavljalca zveri je postal trgovec. Sam jih je hodil lovit v divjino ali pa je najemal izvežbane lovce, da so mu jih pošiljali. On pa je zveri udomačil in jih prodajal v zoološke vrtove. Krotil jih je pa na svoj poseben način, da je postal njih prijatelj. Vzgojil je mlado levinjo in jo je prodal. Po 24. letih ga je zver spoznala, ko je obiskal zoološki vrt.

Vzpela se mu je na ramena in ga v grozo vseh navzočih lizala po obrazu.

Hagenbecku se morajo ljudje in živali še za nekaj zahvaliti. On je prvi vpeljal v živalskih vrtovih tako imenovane proste zone, kjer se zveri proste gibljejo v odmerjenem prostoru, prirejenem po okolju, kakršnega je bila žival vajena v domačem kraju. Nič več ozkih kletk, samo širok jarek loči gledavca od zveri. Hagenbeck je iz opazovanja in vzgoje zveri napravil pravo znanost.

Slučaj ga je privedel tudi na misel, da ustanovi cirkus, kjer bodo nastopale zdresirane živali. Nekoč je imel v hlevih 45 slonov, katerih ni mogel oddati nobenemu kupcu. Njih prehrana ga je strahovito stala. »Kaj, če bi si živali same zaslužile krmno,« je premišljeval. Navadil je slone stati na dveh nogah, korakati v vrsti, dvigati rilce in krotilce na povelje s piščalko. Ko je z njimi nastopil pod platneno streho v Berlinu, ni bilo kraja ploskanju in čudežju gledavcev.

Tako je nastal po Hagenbeckovi zaslugi prvi živalski cirkus, ki ima danes posnemavce po vsem svetu.

ŠPORTNI PREGLED

Živahna športna dejavnost v Italiji

Številne tekme tudi v Trstu

Ker so se končale tekme prve lige in tudi za pokal Italije (Torino je izgubil tekmo proti Atalanti 1:3, ki je tako osvojila pokal) je sedaj pozornost ljubiteljev nogometa obrnjena na tekmovalna »B« lige in na mednarodne nastope. V tej ligi nastopa 20 ekip, med njimi Triestina. Do zaključka prvenstva manjkata sicer še dve koli, a končni izid je takorekoč že znan. Messina bo zasedla prvo mesto, boj za drugo mesto pa se bo odvijal med ekipama Lazio in Brai, a obe ekipi bosta prišli v prvo ligo. Brescia še vedno upa na tretje mesto. Lazio, ki ima 46 točk (torej dve manj od vodeče Messine, ki bo zaigrala obe tekmi na domačem igrišču), se bo spoprijel najprej v Bariju, nato doma proti Pro Patriji, Bari pa, ki je nabral 45 točk, bo igral doma proti Laziju ter gostoval v Cosenzi. Brescia bo v nedeljo igrala v Trstu, nato pa proti Padovi. V »C« ligo pojdejo Lucchese, Como in po vsej verjetnosti Sambenedettese, ker tako Alessandria kot Cosenza imata po tri točke prednosti.

Triestina se je rešila pred izpadom, čeprav je v nedeljo zgubila tekmo proti Laziju (1:2). Moštvo se letos ni preveč izkazalo, saj je do sedaj doseglo 11 zmag, 11 neodločenih izidov in 14 porazov, zabilo 48 golov, prejelo pa 56. Napad Tržačanov je torej zelo plodovit (le Simmenthal in Foggia Incedit sta zabil več golov od Triestine), obramba pa zelo šibka (le Lucchese je dobila več golov od Triestine). Kot gost je Triestina le 6-krat remizirala, drugače je bila vedno poražena, doma pa je dosegla 11 zmag, 5 neodločenih izidov in doživela 2 poraza.

Končale so se tudi tekme »C« lige. Končni zmagovalci posameznih skupin so: Varese, Prato in Potenza. Omenjene enajstotice bodo prihodnje leto igrale v »B« ligo. Za nas so bile zanimive tekme »A« skupine, kjer je tekmovala ekipa CRDA iz Tržača. Moštvo se je rešilo pred izpadom prav v zadnjem delu tekmovalja s tem, da je porazilo ekipo Sanremese (1:0). Tekme »C« lige so bile na splošno zelo bojevit. Varese je zmagal s tremi točkami naskoka (2. Novara in 3. Savona), Prato (odigrati mora še eno tekmo) ima štiri točke razlike od drugoplasiranega Arezza (3. sta Livorno in Rimini), Potenza pa je osvojila prvo mesto kar s šestimi točkami prednosti (2. Trapani in 3. Akragas).

Zaključile so se tudi tekme v »D« ligo. V »C« ligo bodo prišle naslednje ekipe, ki so zmagale v svojih skupinah: Carrarese (A), Vis Sauro Pesaro (C), Maceratese (E), čeprav mora ta odigrati še eno tekmo, ter Casertana (F). V B skupini so kar tri ekipe na prvem mestu (Piacenza, Rovereto in Solbiatese), v D skupini pa dve (Empoli in Tempio).

Tudi amaterji so v nedeljo zaključili svoje nastope. V A skupini, rekli bi E lige, je zmagala ekipa Aquileia pred Tarcentino (3 točke zaostanka) in Sangiorgino, v B skupini je bila odločilna važnost prav nedeljska tekma, ki se je odigrala na svetoivanskem igrišču, med ekipama San Giovanni in Manzanese. Obe ekipi sta se uvrstili v predzadnjem kolu na prvo mesto, v nedeljo pa so gostje z zadetkom v 44' prvega polčasa osvojili zmago in prvo mesto na lestvici. Natretjem mestu je Cremcaffè, sledijo Ponziana, Cividalese, Ronchi, Romans, Muguesana, Fortitudo, Mossa, Turriaco, Mariano, Torriana, Pieris, Libertas in Romana.

KOSARKA IN ODBOJKA NA DNEVNEM REDU

Ljubitelji košarke so imeli prejšnji teden izredno priliko, prisostvovati zanimivim tekmam za pokal Sv. Justa (moški) in za Spomladanski pokal (ženske). Pred dvema letoma so med ženskami osvojile prvo mesto košarkarice Wiener Sport Kluba, lani pa predstavnice Jesenic. Obe ekipi sta se tudi letos spoprijeli v finalu. Avstrijske prvačkinje so z lahko premagale ekipo z Jesenic (55-32). Odlikovale so se Geisbergerjeva, Hackelova in Vacekova. V tekmi za tretje mesto je zmagala ekipa Enal, ki je premagala Acegat (43-30). Zelo zanimiv finale je bil tudi pri moških, kjer sta se spoprijela italijanski prvaki Simmenthal ter Lokomotiva iz Zagreba. Pieri, Vianello, Vittori, Rimi-

nucci, Volpato in Gamba so ustavili Laiča, Kovčiča in Petričevića ter tako izbojevali zmago (72-63). Hausbrandt pa je premagal ekipo ameriških vojakov (55-37).

Goriziana bo po vsej verjetnosti igrala v prvi ligi, saj trenutno vodi lestvico zmagovalk posameznih skupin druge lige. Sledijo še Gira, La Spezia in Lib. Brindisi. Goričani so dosedaj zmagali v vseh treh igranih srečanjih.

Končale so se tudi tekme v odbojki. Italijanski prvak je postala ekipa Avia Pervia, ki je zmagala v vseh 18 tekmah (2. Minelli in 3. Ciam).

V Trstu so v nedeljo nastopile štiri ekipe, zmagovalke posameznih skupin za državno trofejo. Končno zmago je osvojilo moštvo Minelli Modena, ki je v finalu premagalo ekipo Esercito Napoli (3:2). V tekmi za tretje mesto je Ruini Firenze porazila tržaške gasilce z izidom 3:1.

Ženski prvak v odbojki pa je postala ekipa Muratori iz Vignole (bivša Audax).

Končale so se tekme v hokeju na travi in na prvo mesto sta se uvrstili ekipe MDA in Amsicora (3. CUS Torino in 4. CUS Cagliari). Medsebojno srečanje bo določilo prvaka (prva tekma 0:0). Triestina pa se je uvrstila na 11. mesto ter je zato izpadla iz prve lige skupno z Novaro. Tržačane so v Bologni premagali člani ekipe Macerata in obsodili Triestino. V Padovi so tekmovala za vstop v prvo ligo tri ekipe: UISP Collegno, CUS Trieste in Labor-Bologna. Tržačani so bili drugi (1. Labor-Bologna) in jim ni tako uspelo priti v prvo ligo.

V hokeju na kotalkah so pa moštva odigrala komaj tri kola. Trenutno so v ospredju državni prvaki člani Triestine, ki so zmagali v vseh treh do sedaj igranih tekmah. Na drugem mestu sta sedaj Novara in Candy Monza. Tržaški Ferrovio-ri pa je na zadnjem mestu. Tekmovanje je šele v začetni fazi, a strokovnjaki predvidevajo, da bodo Tržačani obdržali naslov prvaka, čeprav sta Novara in Monza zelo nevarni.

Tudi v baseballu so komaj začeli tekmovali. Vodilno vlogo igra sedaj GBC iz Milana, ki je zmagala v vseh petih tekmah. Sledita Nettuno in Fortitudo, ki sta skupno z italijanskimi prvaki Europhon glavna kandidata za prvo mesto, seveda če bo milanska ekipa to dovolila. Tržaška ekipa Radici je trenutno na predzadnjem mestu (1 zmaga in 4 porazi), a strokovnjaki mislijo, da si bo ekipa kmalu opomogla. V B ligo vodi Morris Parma

pred tržaško Alpino. Na četrtem mestu najdemo še CUS Trieste.

Končale so se tudi tekme v rugbyju. Naslov italijanskega prvaka je osvojila ekipa Rovigo, ki je prav v zadnji tekmi porazila (6:3) moštvo Fiamme Oro. Tekmovanje je bilo izenačeno (3. Partenope in 4. Petrarca). V »B« ligo sta odšla Livorno in Lazio.

Končalo se je tudi zanimivo tekmovalje v waterpolu za spomladanski pokal. Zmagala je ekipa Pro Recco (2. Elah in 3. Lazio). Triestina, ki je zmagala v svoji skupini, se je uvrstila na 6. ozioroma zadnje mesto.

Tudi ljubitelji konjskih dirk so v nedeljo prišli na svoj račun. V Milanu so tekmovali konji za V.N. Italije (25.000.000 lir). Zmagala je Osmarin pred Veronese in Villequeno. V Trstu pa je bila na sporedu V.N. mesta Trst (4.000.000 lir). Dirka se je odvijala v znamenju premoči konja Behave, ki je na koncu porazil Brogueja Hannover in Firestara.

Prejšnji zmagovalci omenjene dirke so: Taro (1949), Leola Hannover (1950 in 1951), Tryhussey (1952), Hit Song (1953 in 1954), Fra Diavolo (1955), Zibellino (1956), Orco (1957), Tornees (1958, 1959, 1960 in 1961) in Negrier (1962).

d. t.

Gswald Spengler

(Nadaljevanje s 6. strani)

Seveda je najti tudi v Wellsovi knjigi pomote, napačno tolmačenje raznih dejstev in drugo, toda v splošnem je njegov oris resnična zgodovina človeštva in zaradi tega so — kot pravi prof. Plumb — pravilne tudi njegove prognoze. Wells pa ne napoveduje propada, ampak izraža upravičeno upanje v nadaljnji napredek človeštva. Ve sicer, da bodo prišle še nove tiranije, pokoli in sovraštva, vendar pa tudi ve, da bosta znanost in vzgoja vztrajali v svojih prizadevanjih, da bi napravili človeštvo in pogoje, v katerih živi, boljše. Zapisal je, da »postaja zgodovina človeštva bolj in bolj tekma med vzgojo in katastrofo.« Zavedal se je, da bo ta tekma dolga, trda in da bo vzgoja v njej pogosto doživljala neuspehe. Toda počasi ali hitro svet vendarle napreduje in bo še naprej napredoval — je zapisal. To je resnica, ki se mu je razkrila v zgodovini človeštva. In Wells je imel prav, Spengler pa ne — pravi prof. Plumb. Toda Wells je imel in ima sicer mnogo brancev, a malo učencev, medtem ko ima Spengler mnogo pristašev med politiki, filozofi, sociologi, literarnimi kritiki, zgodovinarji in publicisti vseh vrst, ki so sprejeli vsaj naslov njegove knjige, če že niso brali njegovih težko razumljivih razprav. In tako se Spenglerjeva zmot — ena največjih v dvajsetem stoletju — še vedno drži in je še vedno nevarna, ker je izpodkopala upanje in povečala strah pred spremembo.

ŽENA IN DOM

POPOLDANSKI POČITEK — VIR ZDRAVJA IN LEPOTE

Mislím, da ni žene - gospodinje, ki si po napornem jutranjem delu ne bi želela, da se po kosilu nekoliko odpočije. Ta njena želja je popolnoma upravičena in, kar zadeva zdravje, tudi zelo koristna.

Pomislimo samo za trenutek nanjo, ki vstaja zgodaj jutraj, da pripravi možu kavo, preden gre na delo in odpravi otroke v šolo. Ko ostane končno sama doma, koliko del jo še čaka! Ta dela morajo biti izvršena, preden se vrnejo mož in otroci za kosilo domov. V tem času mora v trgovino mora pospraviti po sobah, prati, šivati, likati in izvršiti še nešteto drugih del.

Po vsem tem ni nič čudnega, če je popoldne utrujena in si po kosilu želi počitka. Samo ona namreč ve, koliko je delala in kako je utrujena. Kljub temu so nekateri še vedno mnenja, da ženska, ki je doma, ne potrebuje po delu v hiši popoldanskega počitka. Kako zmotno je tako mišljenje. Tako pogostokrat meni prav mož, ki popoldne blaženo počiva v svojem naslonjaču in je v resnici bolj spočit kot žena, ker mora ta nadaljevati s svojim delom.

Pomislimo za trenutek tudi na ženo-uradnico,

ki prihaja utrujena od dela domov na kosilo peš ali v natrpanih tramvajih ali avtobusih. Kaj bi si želela drugega in kaj bi ji boljše prišlo kot enourni počitek?

Znano je, da utrujenost uničuje lepoto in mladost. Iz izkušnje vemo, da smo v obraz sveži in mladostni in da je koža gladka in napeta le takrat, kadar smo naspani in spočiti.

Utrujenost in slabo ter nezadostno spanje se poznata na ženskem obrazu predvsem na očeh in okoli njih. Oči izgubijo sijaj, roženica je motna, beločnica je rdečkasta, vsa preprejena z majhnimi, rdečimi žilicami. Veke so včasih otekle, ob robu rdeče, pogoste so otekline pod očmi. Tudi gube ob očeh, čelu in bradi so poglobljene, koža postane uvela in sivkasta.

Ce hočemo vse to odpraviti, je najbolje, da poleg mirnega in zadostnega nočnega spanja eno uro popoldne počivamo. To ni popolno spanje, ampak lahko dremljanje. Telo se pri tem odpočije, napete mišice popustijo, tudi živčevje se pomiri in okrepi.

Omenjeni počitek nam torej poživí telo in ga napravi sposobnega za delo, ki ga še čaka, poleg tega nas ohrani dolgo časa mladostne in čile.

Ondina

205. Von-tola ni niti črhnil, njegove čeljusti pa so vedno močnejše in močnejše stiskale delovo hrbtenico. Medtem je v obeh užalo življenje. Dol je vztrepetal, glava se mu je povsila in obležal je, Von-tola pa se je zgrudil nanj. »Krvnina je plačana,« je rekel Mavli. Rdeči psi pa so se po smrti svojega vodnika spustili v beg.

206. »Beže¹⁶ je zagnel vodnik Fao. »Ubijajte brez-
milosti, lovci svobodnega naroda!¹⁶ Tedaj je Mav-
gillisti gledal s krvjo oblitro truplo Akela. »Plačajte
dolg¹⁶ je zavpil. »Ubili so Ake! Nične ne sme
umiti!¹⁶ Z nožem v roki je zdrvel k reki, da bi zaprl
pot slehernemu dole, ki bi se upal približati vodi.
Volkovi pa so se razpršili za begunci.

207. Mavgli je videl, da je Akela počasi dvignil glavo in se oprl na prednje šape. Stekel je k njemu in se vrغل na kolena. »Rekel sem ti, da bo to moj poslednji boj!« je težko zahropel stari vodnik. »Bil pa je dober lov! In ti, bratec?« »Živim. A mnogo sem jih ubil.« »Jaz tudi umiram — in hotel bi — hotel bi umreti pri tebi, brate!«

208. Mavgli si je položil razmesarjeno Akelovo glavico na kolena. Božal ga je po raztrganem vratu. Ta pa se je poslavljaj od njega: »Se spominjaš tistih nekdanjih dni, ko je živel šir Khan in zahteval življenje človeškega mladiča?« Ne, ne, volk sem, ne maram biti človek¹⁴, se je branil Mavgli. Akela pa ga je resno pogledal.

209. »Človek si, bratec, volk si samo po vzgoji. Pravi človek si, drugače bi bilo krdelo danes pobegnilo pred doli. Ti si mi nekoč rešil življenje in danes si rešil ti krdelo, kot sem jaz nekoč rešil ti tebe. Vsi dolgovci so zdaj poplačani. Zenica mojeg očesa, ta boj je končan. Pravim ti, pojdi k svojemu narodu!»

210. »Nikoli ne pojdem. Ostal bom v džungli.«
Akela pa ga je s poslednjimi močmi opominjal:
»Pojdi, preden te izženlo.« Kdo me bo izgnal?« se
je čutil deček. »Mavgli bo izgnal Mavglija! Pojdi
k svojemu narodu, pojdi k ljudem.« Če bo Mavgli
izgnal Mávglija, potem pojdem.« je obljubil deček.
Med tem pogovorom je boj prnehal.

**Za
naše
najmlađe**

36

ANDZUHI RISE: MIKI MUSTER